

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національного університету

«Одеська юридична академія»

проф. В.Є. Загородній

2020 р.

ВИСНОВОК

Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації Акуленко Тетяни Михайлівни на тему «Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті», поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право», затвердженої Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» від 22 жовтня 2018 року, протокол № 3.

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» від 30 листопада 2020 року

Присутні: зав. кафедрою, д.ю.н., доцент О. В. Бігняк (*головуючий засідання*); д.ю.н., професор М.Р. Аракелян, д.ю.н., професор М. Д. Василенко, д.ю.н., професор О. О. Сурілова, д.ю.н., професор О. І. Харитонova, д.ю.н., доцент С. С. Андрейченко, к.ю.н., доцент Ю. В. Чайковський, к.ю.н., доцент О. О. Белогубова, к.ю.н., доцент К. В. Мануїлова, к.ю.н., доцент М. В. Грушко, к.ю.н., доцент Н. В. Хендель, к.ю.н., доцент Ю. Ю. Акіменко, к.ю.н., доцент О. В. Пасечник, к.ю.н., доцент К. А. Жебровська, к.ю.н., доцент О. Ю. Цибульська, к.ю.н., доцент О. К. Каненберг-Сандул, к.ю.н., доцент В. В. Форманюк, к.ю.н., доцент А. М. Гриб, к.ю.н., доцент А.О. Рябошапченко, к.ю.н., доцент Т. С. Федорова, к.ю.н., доцент В. Ю. Дронов (*секретар засідання*), к.ю.н., асистент І. В. Ідесіс, к.ю.н., доцент Р.Ф. Харитонов, лаборант А. А. Стрембій, лаборант Д. К. Пікалова, здобувачка Т. М. Акуленко.

З присутніх 6 доктора юридичних наук та 17 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Акуленко Т.М. на тему «Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті», поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право» щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувачки ступеня вищої освіти доктора філософії Акуленко Тетяни Михайлівни на тему «Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті», поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Доповідач обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, методологію дисертаційного дослідження, охарактеризувала його об'єкт та предмет, виклала основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказала науково-практичну значимість роботи, надала відомості щодо апробації та впровадження результатів дослідження.

Обґрунтовуючи вибір теми дисертаційного дослідження, здобувачка зазначила, що у другій половині XX століття набуває конкретного змісту та значення міжнародно-правове співробітництво держав щодо боротьби з допінгом у спорті у формі спеціальних міжнародних договорів та компетенції міжнародних міжурядових організацій. Міжнародна нормативна антидопінгова система носить складний, різноформатний і динамічний характер, включаючи як міжнародні договори, так і правила міжнародних спортивних організацій та акти, що мають змішану правову природу. Стрімкий розвиток антидопінгової нормотворчості, обумовлюють теоретичний і практичний інтерес до дослідження міжнародного-правового регулювання боротьби з допінгом у спорті.

Не менш складною та динамічною є антидопінгова інституційна система. Серед міжнародних міжурядових організацій найбільшу увагу боротьбі з допінгом у спорті приділяє ООН та ЮНЕСКО. Розвиток міжнародного антидопінгового співробітництва призвів до створення спеціалізованого Всесвітнього антидопінгового агентства, яким фактично було запроваджено систему глобального антидопінгового контролю, що включає як міжнародні, так і внутрішньодержавні компоненти.

Але незважаючи на прогресивний розвиток міжнародно-правового співробітництва щодо боротьби з допінгом у спорті, проблема допінгу досі не є вирішеною. Причинами цьому є: висока зацікавленість спортсменів і держав у вищих спортивних досягненнях; випереджаючий випуск заборонених

препаратів; недоліки міжнародного антидопінгового врегулювання; неузгодженість дій міжнародного співтовариства щодо боротьби з допінгом в спорті. Згадаємо і про надмірну політизацію антидопінгової боротьби прикладом чого, наприклад, є так званий «закон Родченкова», що був прийнятий сенатом США 17 листопада 2020 року, що встановлює кримінальну відповідальність за участь в шахрайських схемах по використанню заборонених препаратів. Важливою особливістю цього закону є його екстериторіальність, яка передбачає можливість його застосування на всіх турнірах, де беруть участь американські спортсмени. Крім того, він розповсюджується на змагання та інші спортивні події, які спонсорують компанії з США (як державні, так і приватні). Тобто фактично закон пошириться на абсолютно всі міжнародні змагання, в тому числі і Олімпіаду. Зрозуміло, що таке рішення є, перш за все, спробою чинити політичний вплив на інші країни та міжнародні організації. Що було сприйнято з незадоволенням ВАДА, яка вважає, що цей закон може підірвати глобальну систему міжнародно-правового антидопінгового співробітництва, Міжнародним олімпійським комітетом, де законопроект назвали небезпечним для всіх 206 національних олімпійських комітетів, а також іншими країнами світового співтовариства.

Наявність всіх цих обставин та невирішених питань, а також необхідність забезпечення активної участі українських спортсменів у міжнародних спортивних змаганнях з дотриманням антидопінгових стандартів, необхідність неухильного виконання Україною міжнародно-правових зобов'язань у сфері боротьби з допінгом у спорті, а також проблема імплементації антидопінгових міжнародно-правових норм обумовлюють актуальність вибраної теми дослідження.

За підсумками свого дисертаційного дослідження, здобувачкою сформульовано низку теоретичних положень та пропозицій щодо удосконалення міжнародно-правового співробітництва у боротьбі з допінгом у спорті. Так, зокрема, відзначено, що міжнародно-правове співробітництво щодо боротьби з допінгом у спорті є спільною діяльністю держав, міжнародних міжурядових організацій та інших акторів, спрямованою на припинення використання допінгу під час спортивних змагань шляхом створення антидопінгових міжнародно-правових режимів та інституційних механізмів.

Виокремлено наступні форми міжнародного-правового антидопінгового співробітництва: формування міжнародно-правового регулювання боротьби проти використання допінгу; створення та забезпечення функціонування міжнародної інституційної антидопінгової системи; забезпечення

антидопінгової пропаганди; створення організаційно-правових антидопінгових механізмів на національному рівні.

Виявлено, що поняття «допінг» в доктрині та практиці міжнародного права не є стандартизованим, що пов'язано з наявністю численних різновидів допінгових препаратів, прийомів і методів використання допінгу.

Зроблено висновок, що визначення поняття допінгу в міжнародно-правових актах носить бланкетний характер (змішаний нормативно-правовий і техніко-юридичний характер) та має трирівневу структуру: загальне визначення допінгу; посилання на перелік порушень антидопінгових правил; перелік заборонених речовин і заборонених методів.

Запропоновано визначити поняття «допінг» як заборонені фармакологічні речовини та методи, незатверджені речовини, а також офіційно зареєстровані засоби й методи, які призначаються та застосовуються легально при медичному лікуванні хвороб і травм, згідно зі списком Всесвітнього антидопінгового агентства, які вживаються спортсменами з метою посилення фізичної та психічної діяльності організму в змагальний і позазмагальний періоди.

Запропоновано виокремити 5 етапів еволюції міжнародно-правового співробітництва в боротьбі з допінгом у спорті. Запропоновано виокремити сукупність міжнародно-правових принципів і норм та норм міжнародного м'якого права, що регламентують боротьбу з допінгом у спорті, як міжнародні антидопінгові стандарти. Важливою внутрішньою характеристикою цих стандартів є системний і внутрішньо узгоджений характер, що пов'язано з наявністю цілісного універсального міжнародного-правового регулювання цієї сфери та системи міжнародних спортивних організацій, що забезпечують розробку, застосування та дотримання цих стандартів на міжнародному та національному рівнях.

Доведено, що міжнародні стандарти регулювання боротьби з допінгом у спорті носять універсальний характер і містяться у наступних міжнародно-правових документах: в Конвенції Ради Європи проти застосування допінгу 1989 року з Додатковим протоколом до неї 2002 року; у Всесвітньому антидопінговому кодексі; в Міжнародній конвенції ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті 2005 року.

Слід констатувати, що міжнародні акти у антидопінговій сфері можна поділити на дві групи за їх юридичною силою: декларативні, що належать до джерел міжнародного м'якого права, та юридично обов'язкові міжнародні договори й міжнародно-правові звичаєві норми.

Специфіка відносин у міжнародному спортивному русі пов'язана з наявністю особливої групи акторів – міжнародних спортивних організацій, які

самі встановлюють обов'язкові приписи. Їх приписи з точки зору доктрини міжнародного права не є нормами міжнародного права, але носять обов'язковий і нормативний характер в рамках міжнародних спортивних відносин - виконують регулятивну функцію, тобто їх можна віднести до міжнародних стандартів щодо боротьби з допінгом. До таких документів належать: Маніфест про спорт 1964 року; Міжнародна хартія фізичного виховання і спорту 1978 року; Всесвітній антидопінговий кодекс, Медичний кодекс Міжнародного олімпійського комітету 2016 року; Міжнародний стандарт щодо терапевтичного використання заборонених речовин 2004 року зі змінами.

Особливим джерелом є Всесвітній антидопінговий кодекс, розроблений міжнародними спортивними організаціями, який застосовувався тільки щодо їхніх членів. Як додаток його було включено до Міжнародної конвенції ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті в 2005 року і він став важливим джерелом міжнародно-правових зобов'язань держав.

Встановлено, що інституційний рівень міжнародно-правового механізму боротьби з допінгом включає різноманітні міжнародні органи та організації, які мають різну правову природу. Саме співпраця міжнародних міжурядових організацій зі спеціалізованими міжнародними неурядовими антидопінговими організаціями забезпечує міжнародну легітимність та ефективність боротьби з допінгом.

Констатується відсутність міжнародної міжурядової організації з виключною спеціальною компетенцією щодо боротьби з допінгом у спорті. Обмежену компетенцію у цій сфері має ЮНЕСКО. Важлива роль у міжнародно-правовому механізмі щодо боротьби з допінгом у спорті належить ВАДА та міжнародним спортивним організаціям.

Встановлено, що міжнародно-правовому співробітництву щодо боротьби з допінгом у спорті притаманний регіоналізм, обумовлений регіоналізацією міжнародного спортивного руху та використанням у ролі інституціональної платформи такого співробітництва регіональних спортивних організацій.

Регіональний підхід застосовує ВАДА, у структурі якої створено спеціальні регіональні антидопінгові організації, відповідальні за проведення антидопінгових заходів у державах регіону. Діяльність та ефективність РАДО залежить від регіональних норм, особливостей держав регіону та від рівня їхньої антидопінгової активності.

Зроблено висновок, що активна взаємодія міжнародних і регіональних організацій щодо боротьби з допінгом у спорті призводить до активізації антидопінгової політики держав, стимулює їх приєднуватись до міжнародних універсальних і регіональних антидопінгових актів та до участі в міжнародних

організацій у цій сфері. Таким чином відбувається підвищення ефективності міжнародно-правового співробітництва щодо боротьби з допінгом у спорті шляхом.

Встановлено, що наявність значної кількості міжнародних неурядових спортивних організацій, та їхня співпраця з державами зі створення спільної антидопінгової міжнародної нормативної системи дозволяє констатувати феномен джерельного складу міжнародного спортивного права в цілому, та міжнародного антидопінгового регулювання зокрема.

Розвиток міжнародного співробітництва щодо боротьби з допінгом у спорті призвів до створення спеціалізованих міжнародних спортивних організацій зі змішаним, «гібридним» правовим статусом. Організацією, що здійснює антидопінгову діяльність на універсальному рівні, є ВАДА, яка співпрацює з органами ООН, Ради Європи, МОК та іншими організаціями, котрі здійснюють антидопінгову діяльність, такими як національні олімпійські комітети, національні антидопінгові комітети, міжнародні спортивні федерації тощо. З прийняттям Міжнародної конвенції ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті 2005 року ВАДА отримала правотворчу компетенцію.

Важливу роль щодо антидопінгової активності в окремих регіонах мають оргкомітети великих міжнародних спортивних заходів (Фонд Ігор Співдружності (CGF), Міжнародна асоціація Всесвітніх ігор (IWGA), Панамериканська спортивна організація (PASO), Асоціація національних олімпійських комітетів Африки (ANOCA), Європейські олімпійські комітети (EOC), Національні олімпійські комітети Океанії (ONOC) та Олімпійська рада Азії (OCA).), на які відповідно до Всесвітнього антидопінгового кодексу ВАДА покладено значні повноваження у здійсненні заходів з протидії використанню допінгу в спорті.

Доведено, що найбільш розвинутий регіональний рівень міжнародно-правового співробітництва щодо боротьби з допінгом у спорті притаманний європейському регіону.

Антидопінгова діяльність виступає невід'ємним елементом компетенції Європейського Союзу та Ради Європи. Основними регіональними нормативними актами у сфері боротьби з допінгом є Конвенція Ради Європи проти застосування допінгу 1989 року, Додатковий протокол до цієї Конвенції 2002 року, Біла книга спорту 2007 року, програма Європейського Союзу «ЕРАЗМУС+».

Взаємодія між універсальним та європейським рівнями щодо боротьби з допінгом у спорті здійснюється у наступних форматах: 1) Конвенція Ради Європи проти застосування допінгу 1989 року є відкрита для приєднання держав, які не входять до Ради Європи і не належать до Європи територіально,

що дозволяє розглядати її як універсальний міжнародний договір; 2) Відповідність Конвенції Ради Європи проти застосування допінгу 1989 року з Додатковим протоколом 2002 року антидопінговим вимогам та механізмам ВАДА; 3) Рада Європи створила Європейський Координаційний форум ВАДА; 4) Рада Європи та її держави-члени відіграють важливу роль у належному виконанні Всесвітнього антидопінгового кодексу; 5) Рада Європи координує участь державних органів європейських держав у ВАДА; 6) в рамках програми Європейського Союзу «Erasmus+» здійснюється пропагування антидопінгових принципів у спорті, боротьба з протиправним впливом на результати спортивних змагань.

У міжнародному механізмі боротьби з допінгом у спорті важливе місце посідає система спортивного правосуддя. Вона складається з інституцій як на міжнародному, так і на внутрішньодержавному рівнях, які мають компетенцію щодо розгляду спорів у сфері спорту. Вони включають: арбітражі, що мають компетенцією зі спорів у окремих видах спорту; комерційні арбітражні комісії зі спортивних спорів – Бельгійська (БАКС) та Люксембурзька (ЛАКС); Спортивний арбітражний суд.

Необхідним елементом ефективного міжнародно-правового співробітництва щодо боротьби з допінгом у спорті є наявність внутрішньодержавного механізму реалізації міжнародно-правових норм у антидопінговій сфері. Він включає ухвалення відповідного імплементаційного законодавства та створення системи національних органів для боротьби з допінгом.

Україна є учасницею всіх антидопінгових конвенцій. Основним внутрішньодержавним актом, який імплементує положення антидопінгових конвенцій, є Закон України від 07.02.2017 р. № 1835-VIII «Про антидопінговий контроль у спорті».

В результаті аналізу міжнародно-правових зобов'язань України у сфері боротьби з допінгом виявлено: 1) законодавство України не містить загальних норм щодо кримінальної відповідальності за застосування спортсменами допінгу. Ст. 323 КК України встановлює відповідальність тільки за спонукання неповнолітніх до застосування допінгу та містить посилення до нечинного антидопінгового Кодексу Олімпійського руху. Запропоновано ухвалити зміни до ст. 323 Кримінального кодексу України: включити посилення до чинного Всесвітнього антидопінгового кодексу та розширити коло суб'єктів злочину; 2) в Україні фактично відсутні діючі механізми застосування законодавчих положень щодо боротьби з допінгом, які б відповідали міжнародно-правовим стандартам. З ухваленням нової редакції Закону України «Про антидопінговий контроль у спорті» українські

спортсмени підлягають перевірці на наявність в організмі заборонених субстанцій. Згідно із Законом, повноваження проводити таку перевірку покладено на Національну антидопінгову лабораторію, яка повинна мати статус публічного акціонерного товариства, 100% акцій якого належать державі. У Законі визначено порядок та завдання Лабораторії, однак зазначена стаття набирає чинності з 1 січня 2027 року. Закон визначає Наглядову раду антидопінгового контролю як основний орган щодо боротьби з допінгом, однак на неї покладено обмежені функції, що не відповідає міжнародно-правовим зобов'язанням України; 3) Національний антидопінговий центр зосереджує зусилля переважно на освітній та превентивній діяльності щодо боротьби з допінгом. Відсутня єдина практики застосування санкцій щодо вживання допінгу. Потребує вдосконалення ситуація, пов'язана із застосуванням санкцій до осіб, які вживають заборонені речовини з метою терапевтичного лікування.

Структурно робота складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, 3 розділів, що містять 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

По закінченню доповіді Т.М. Акуленко відповіла на запитання присутніх.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок наукового керівника – **доктора юридичних наук, доцента, професора кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» – Андрейченко Світлани Сергіївни.**

У висновку зазначається про актуальність дослідження міжнародно-правового співробітництва щодо боротьби з допінгом у спорті, що не викликає жодних сумнівів, адже за останні роки спостерігається значне зростання уваги суспільства до проблем використання допінгу в спорті, а також до необхідності пошуків оптимальних механізмів міжнародно-правового співробітництва в зазначеній сфері. Відзначено, що аналіз міжнародно-правових стандартів регулювання боротьби з допінгом на універсальному та регіональному рівнях дозволив визначити особливості діяльності в окремих регіонах міжнародних урядових та неурядових організацій.

Підкреслено, що значна увага авторки дисертації приділена проблемі імплементації міжнародно-правових норм щодо боротьби з допінгом, а також аналізу основних міжнародних документів і національного законодавства. Це дозволило висвітлити наріжну проблему – відсутність внутрішнього механізму застосування відповідних законодавчих положень щодо боротьби з допінгом з урахуванням міжнародно-правових стандартів. Дисертанткою проаналізовано

цю проблему їй зроблено висновок, що в Україні не існує організації, яка б незалежно та, опираючись на міжнародні стандарти антидопінгової діяльності, виносила дійсні рішення щодо вживання заборонених препаратів.

Відзначено актуальність розгляду авторкою співробітництва Спортивного арбітражного суду з іншими міжнародними організаціями, які приймають участь у антидопінговій діяльності, а також проведеного аналізу протиріч, що існують в діяльності цих органів. Зазначено, що авторка критично поставилася до наявності колізій в міжнародно-правовому регулюванні сфери антидопінгової діяльності, звертаючи увагу на неприпустимість такої ситуації особливо з огляду на підвищену суспільну значущість та гучний характер більшості справ про використання допінгу в спорті, а також негласне протистояння, яке існує між ВАДА, антидопінговими організаціями, МОК та Спортивним арбітражним судом.

Дисертація характеризується науковою новизною, оскільки у ній наведені пропозиції щодо приведення до відповідності міжнародно-правові зобов'язання України щодо антидопінгового законодавства та системи, повноважень українських антидопінгових організацій.

Дослідження ґрунтується на виваженій самостійній роботі над темою дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження Т. М. Акуленко пройшли належну апробацію шляхом публікації її положень у фахових виданнях, зарубіжних виданнях та виступах на наукових, науково-практичних конференціях та інших наукових заходах.

Т.М. Акуленко повністю виконано індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план. Під час підготовки дисертації автор проявила себе як дисциплінований, сумлінний, талановитий та ініціативний науковець, схильний до активного наукового пошуку, вироблення нових наукових пропозицій, що ґрунтуються на класичних та сучасних правових теоріях і концепціях, а також продемонструвала гарні здібності до презентації власних наукових здобутків. Дисертантка на належному рівні та своєчасно виконувала індивідуальний навчальний план, має високі оцінки.

У висновку науковим керівником зазначено, що дисертація Т.М. Акуленко «Міжнародне-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право», є самостійним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендоване для проведення попередньої експертизи та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Після цього, слово надано **рецензентам** наукової праці: доктору юридичних наук, професору, професору кафедри міжнародного та

європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» М. Д. Василенко та кандидату юридичних наук, доценту, доценту кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» О. В. Пасечник.

Василенко М. Д. зазначив про високий науковий рівень проведеного дослідження, слушність зроблених висновків. Виконана робота є самостійним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, обсягом, обґрунтованістю висновків та рекомендацій, їх новизною, практичним значенням відповідає вимогам до такого виду праць. Повнота викладу основних результатів дослідження у дисертації та публікаціях відповідає встановленим вимогам. Дисертація відповідає спеціальності 293 «Міжнародне право» та нормативним вимогам і рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

О.В. Пасечник вказала на те, що дисертація є самостійною завершеною науковою працею, дослідження має високий науковий рівень. Зміст дисертації свідчить, що здобувачкою не тільки вирішено важливу наукову проблему, а й сформульовані висновки, які мають практичне значення, і знайшли своє відображення у запропонованих змінах та доповненнях до діючого законодавства України. Робота являє собою ґрунтовне наукове дослідження, що має самостійний характер. Авторка, крім іншого, має велику кількість публікацій за темою роботи. Повнота викладу основних результатів дослідження у дисертації та публікаціях повністю відповідає встановленим вимогам. Ступінь наукової новизни дослідження, обґрунтованість наведених у ньому положень, висновків та рекомендацій відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право», а дисертація рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Кандидат юридичних наук, доцент Хендель Н.В. відмітила високий рівень проведеного дослідження, його комплексний характер та спрямованість на вирішення актуальних питань, що постали у сучасних міжнародно-правових антидопінгових відносинах. Відзначила значну кількість праць та повне відображення основних положень дисертації у наукових статтях та у виступах на наукових, науково-практичних конференціях та інших наукових заходах. Надала високу оцінку проведеного дослідження, кількості та характеру досліджених у ній аспектів міжнародно-правового співробітництва

у боротьбі з допінгом у спорті, ґрунтовності наукових розробок, вдалості та значущості для практики запропонованих висновків.

У підсумку, дисертація Акуленко Т.М. на тему «Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті» відповідає вимогам, які пред'являються до дисертацій та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту для здобуття ступеня доктора філософії.

Кандидат юридичних наук, доцент Федорова Т. С. у цілому високо оцінила результати дисертаційного дослідження Акуленко Т.М., зазначила високий рівень актуальності роботи, її теоретичне значення, що обґрунтовується на практиці, а також що наукові розробки дисертантки є важливими та необхідними для сучасного суспільства та спорту. Вказала, що дисертація Акуленко Т.М. на тему «Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право», може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Дронов В. Ю. у своєму виступі підтримав попередніх доповідачів, акцентував увагу на глибокому змісті авторських визначень і висновків. Відзначив, що в дослідженні окреслюються проблемні моменти з приводу відповідальності за вживання допінгу у спорті та необхідність приведення до відповідності норми українського законодавства міжнародно-правовим зобов'язанням України. Зазначив, що дисертація Акуленко Т.М. на тему «Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право», може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Чайковський Ю. В. звернувши увагу на дискусійні моменти в роботі авторки зазначив, що зауваження не впливають на високу оцінку дослідження. Підкреслив, що дисертація є ґрунтовним науковим дослідженням, яке має значну актуальність та містить аргументовані висновки з представленої проблематики.

У підсумку, дисертаційна робота Акуленко Т.М. на тему «Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті» відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій, та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

У результаті попередньої експертизи дисертації Т.М. Акуленко та повноти основних результатів дослідження.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Акуленко Тетяни Михайлівни на тему «Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Т.М. Акуленко відповідає спеціальності 293 «Міжнародне право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167.

3. Рекомендувати дисертацію Т.М. Акуленко на тему «Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему «Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Світовий спортивний рух є невід'ємною частиною сучасних міжнародних відносин і впливовою сферою національних інтересів. Ці обставини призвели до необхідності міжнародно-правового регулювання міжнародної спортивної діяльності в окремих сферах, серед яких важливу роль посідає боротьба з допінгом.

Сьогодні спортивні досягнення спортсменів мають не тільки особисте значення для них, а й приносять реальні економічні, внутрішньо- та зовнішньополітичні переваги їх державам, підвищуючи авторитет країни у світі, покращують її імідж, інвестиційну та політичну привабливість, а також рейтинг на міжнародній арені тощо. Спорт перетворився на реальний

політичний важіль, який впливає на розвиток сучасного міжнародного правопорядку, та — через свою надзвичайну важливість — вимагає скоординованого міжнародно-правового співробітництва між державами в багатьох спортивних і навколо спортивних сферах.

Протягом XX століття поступово змінювалося ставлення до допінгу в спорті: від допустимого — до забороненого, від заборони правилами окремих міжнародних спортивних організацій — до заборони нормами міжнародного права та внутрішньодержавного законодавства. Актуальність проблеми допінгу також була пов'язана з небезпекою прийому спортсменами допінгових речовин, що викликають незворотні для здоров'я наслідки. На початку XXI століття ці проблеми набувають все більш чіткого вираженого політичного та правового характеру як на національному, так і на міжнародному рівні.

У другій половині XX століття набуває конкретного змісту та значення міжнародно-правове співробітництво держав щодо боротьби з допінгом у спорті у формі спеціальних міжнародних договорів та компетенції міжнародних міжурядових організацій. Міжнародна нормативна антидопінгова система носить складний, різноформатний і динамічний характер, включаючи як міжнародні договори (Конвенцію Ради Європи проти застосування допінгу 1989 року, Міжнародну конвенцію ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті 2005 року, джерела міжнародного м'якого права, серед яких Копенгагенська декларація 2003 року про боротьбу з допінгом у спорті, Лозаннська декларація про допінг у спорті 1999 року), так і правила міжнародних спортивних організацій та акти, що мають змішану правову природу, яким є Всесвітній антидопінговий кодекс. Складність, різноманітність, взаємозв'язок цих джерел, а також стрімкий розвиток антидопінгової нормотворчості, обумовлюють теоретичний і практичний інтерес до дослідження міжнародно-правового регулювання боротьби з допінгом у спорті.

Не менш складною та динамічною є антидопінгова інституційна система. Серед міжнародних міжурядових організацій найбільшу увагу боротьбі з допінгом у спорті приділяє ООН та ЮНЕСКО. Розвиток міжнародного антидопінгового співробітництва призвів до створення спеціалізованого Всесвітнього антидопінгового агентства, завдяки зусиллям якого було запроваджено систему глобального антидопінгового контролю, що включає як міжнародні, так і внутрішньодержавні компоненти.

Але незважаючи на прогресивний розвиток міжнародно-правового співробітництва щодо боротьби з допінгом у спорті, проблема допінгу досі не є вирішеною. Причинами цьому є: висока зацікавленість спортсменів і держав у вищих спортивних досягненнях; випереджаючий випуск заборонених

препаратів; недоліки міжнародного антидопінгового врегулювання; неузгодженість дій міжнародного співтовариства щодо боротьби з допінгом в спорті. Ці обставини, а також необхідність забезпечення активної участі українських спортсменів у міжнародних спортивних змаганнях з дотриманням антидопінгових стандартів, необхідність неухильного виконання Україною міжнародно-правових зобов'язань у сфері боротьби з допінгом у спорті, а також проблема імплементації антидопінгових міжнародно-правових норм обумовлюють актуальність вибраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в рамках планових наукових досліджень кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», у межах теми «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842) на 2016–2020 рр.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є розкриття сутності, особливостей і тенденцій міжнародно-правового співробітництва щодо боротьби з допінгом у спорті.

Досягнення поставленої мети здійснено через комплексне вирішення таких основних завдань:

- визначити поняття допінгу в доктрині та практиці міжнародного права;
- охарактеризувати еволюцію міжнародно-правового співробітництва в боротьбі з допінгом у спорті;
- проаналізувати міжнародно-правові стандарти регулювання боротьби з допінгом у спорті на універсальному рівні;
- дослідити міжнародно-правове регулювання боротьби з допінгом у спорті на регіональному рівні;
- розкрити форми та засоби імплементації міжнародно-правових норм щодо боротьби з допінгом у спорті;
- охарактеризувати компетенцію міжнародних міжурядових організацій у сфері боротьби з допінгом у спорті;
- розглянути діяльність міжнародних неурядових організацій у сфері боротьби з допінгом у спорті;
- висвітлити особливості вирішення спорів, пов'язаних із допінгом, у Спортивному арбітражному суді.

Об'єктом дослідження є міжнародно-правові відносини, які виникають в процесі міжнародно-правового співробітництва у сфері спорту.

Предметом дослідження є міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що ця робота є першим в українській науці міжнародного права комплексним дослідженням міжнародно-правового співробітництва в боротьбі з допінгом у спорті.

Новизну конкретизовано в таких основних положеннях:

уперше:

- визначено зміст, форми та особливості міжнародно-правового співробітництва в боротьбі з допінгом у спорті, яка є спільною діяльністю держав, міжнародних міжурядових організацій та інших акторів, спрямованою на припинення використання допінгу під час спортивних змагань шляхом створення антидопінгових міжнародно-правових режимів та інституційних механізмів;

- запропонована періодизація еволюції міжнародно-правового співробітництва в боротьбі з допінгом у спорті: етап виникнення морально-етичних передумов міжнародного спортивного руху взагалі, які вплинули в подальшому на заборону допінгу; етап інституалізації міжнародного спортивного руху та становлення міжнародно-правового співробітництва держав у сфері спорту, формування на міжнародному рівні перших нормативних приписів щодо боротьби з допінгом у спорті; етап поступової делегітимізації використання допінгу, його нормативного закріплення у нормах міжнародного м'якого права, поширення міжнародних стандартів щодо заборони допінгу, початок інституалізації антидопінгового співробітництва; етап формування на регіональному та універсальному рівнях міжнародно-правового імперативу щодо заборони використання допінгу, становлення інституційної системи міжнародно-правового співробітництва щодо боротьби з допінгом; етап завершення формування універсальної системи для боротьби з допінгом у спорті;

- визначено природу, особливості та зміст міжнародних антидопінгових стандартів, які носять системний і внутрішньо узгоджений характер, та включають міжнародно-правові норми, норми міжнародного м'якого права та стандарти міжнародних спортивних організацій;

- обґрунтовано наявність єдиної глобальної антидопінгової інституціональної системи, легітимність та ефективність якої забезпечується співпрацею міжнародних міжурядових організацій, що мають відповідну компетенцію (ООН, ЮНЕСКО) зі спеціалізованими міжнародними неурядовими антидопінговими організаціями (ВАДА) та національними антидопінговими організаціями;

удосконалено:

- доктринальне розуміння поняття «допінг», під яким слід розуміти заборонені фармакологічні речовини та методи, незатверджені речовини, а

також офіційно зареєстровані засоби й методи, які призначаються та застосовуються легально при медичному лікуванні хвороб і травм, згідно зі списком Всесвітнього антидопінгового агентства, які вживаються спортсменами з метою посилення фізичної та психічної діяльності організму в змагальний і позазмагальний періоди;

- тези про наявність регіоналізму в сфері міжнародно-правового співробітництва по боротьбі з допінгом у спорті та підвищення ефективності антидопінгового співробітництва шляхом взаємодії універсального та регіонального рівнів;

- уявлення про зміст та форми взаємодії між універсальним та європейським рівнями щодо боротьби з допінгом у спорті;

- теза про особливості правової природи та еволюцію антидопінгової компетенції міжнародних спортивних організацій та домінуюче положення Всесвітнього антидопінгового агентства в міжнародно-правовому співробітництві по боротьбі з допінгом у спорті;

набули подальшого розвитку:

- характеристика змісту та особливостей антидопінгової компетенції міжнародних міжурядових і міжнародних неурядових організацій, визначено нормотворчу та імплементаційну ефективність кожної з них;

- уявлення про систему та практику вирішення спортивних спорів щодо застосування допінгу і роль Спортивного арбітражного суду в цій системі;

- характеристика організаційно-правової структури Всесвітнього антидопінгового агентства, його функцій та компетенції;

- пропозиції щодо приведення до відповідності міжнародно-правовим зобов'язанням України антидопінгового законодавства та системи і повноважень українських антидопінгових організацій.

Теоретичне значення результатів дослідження. Наукову обґрунтованість сформульованих висновків визначено сукупністю методів наукового пізнання. Методологічну основу дисертаційного дослідження склали філософські, загальнонаукові методи пізнання, а також спеціальні методи правової науки. В процесі дослідження широко використано діалектичний метод пізнання, що зокрема дало змогу розглянути сутність міжнародно-правового співробітництва у сфері боротьби з допінгом у взаємозв'язку нормативно-правового, інституційного та організаційного забезпечення такого співробітництва (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1). За допомогою історичного методу було досліджено генезу міжнародно-правового регулювання боротьби з допінгом, еволюцію підходів щодо заборони вживання допінгу, розглянуто історичні етапи становлення міжнародних стандартів спортивних змагань, становлення та розвитку міжнародної

інституціональної системи у боротьбі з допінгом (підрозділи 1.1, 1.2, 3.1, 3.2). Серед загальнонаукових методів пізнання важливе значення мало використання формально-логічних методів і прийомів обробки інформації: аналізу, синтезу, аналогії, індукції, дедукції, екстраполяції, моделювання й абстрагування. Їх використання під час дослідження теоретико-правових засад дослідження проблем боротьби з допінгом дало змогу встановити нормативний зміст поняття та види допінгу в практиці міжнародного права, визначити рівень розвитку наукових досліджень у сфері міжнародно-правового регулювання боротьби з допінгом, з'ясувати сутність міжнародно-правового антидопінгового співробітництва (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2). Використання формально-юридичного методу дало змогу проаналізувати міжнародно-правові акти, що регулюють питання антидопінгового контролю, визначають санкції за порушення антидопінгових норм, а також регулюють процесуальні аспекти вирішення спорів щодо вживання допінгу в Спортивному арбітражному суді (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 3.2, 3.3). За допомогою системно-структурного методу розглянуто інституційні механізми боротьби з допінгом та антидопінгового контролю (розділ 3.2, 3.3). Метод прогнозування дав можливість дослідити перспективи подальшого розвитку міжнародно-правового співробітництва у сфері боротьби з допінгом (підрозділи 2.2, 2.3, 3.2, 3.3).

Нормативною та емпіричною основою дисертації є міжнародні договори та акти міжнародного м'якого права, що регулюють боротьбу з допінгом у спорті, а також внутрішньодержавне антидопінгове законодавство і рішення Спортивного арбітражного суду.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, зроблені узагальнення, висновки та пропозиції мають загальнотеоретичне та прикладне значення для міжнародного права.

Результати дослідження можуть бути використаними у:

науково-дослідній діяльності – як основу для подальшого дослідження міжнародно-правового співробітництва у сфері спорту;

правозастосовній – для подальшої імплементації міжнародно-правових норм у сфері боротьби з допінгом, удосконалення вітчизняного антидопінгового законодавства та практики його застосування в Україні;

навчальному процесі – для викладання курсів «Міжнародне публічне право», «Міжнародне спортивне право», «Спортивне право України»;

навчальному процесі – при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників і методичних вказівок.

Особистий внесок дисертантки. Дисертаційна робота виконана дисертанткою особисто, всі результати цієї роботи, сформульовані в ній висновки, положення та рекомендації обґрунтовані на основі особистих досліджень авторки і мають повністю самостійний характер.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення дослідження викладено в наукових публікаціях автора, які доповідалися й обговорювалися на засіданні кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», а також були оприлюднені на: Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 17 травня 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Стан та перспективи розвитку юридичної науки» (м. Дніпро, 6–7 вересня 2019 р.); науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права» (м. Ужгород, 13–14 вересня 2019 р.); науково-педагогічному стажуванні «Організація навчального процесу для здобувачів юридичної освіти, інноваційні методи навчання у закладах вищої освіти України та ЄС» (м. Франкфурт-на-Одері, ФРН, 28 жовтня – 6 грудня 2019 р.).

Публікації. Основні положення дисертації знайшли відображення в п'яти статтях, із яких три опубліковано в наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, в одній статті в зарубіжному періодичному виданні та в одній статті, що входить до міжнародних наукометричних баз; у чотирьох тезах доповідей на наукових конференціях та одних тезах матеріалів зарубіжного науково-педагогічного стажування.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

наукові праці, у яких опубліковано основні результати дисертаційного дослідження:

1. Акуленко Т. М. Правові аспекти міжнародного співробітництва щодо антидопінгової діяльності. *Актуальні проблеми політики*. 2018. Вип. 62. С. 152-165.

2. Акуленко Т. М. Особливості відповідальності за вживання допінгу в спорті: міжнародно-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 208-213. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.3>

3. Акуленко Т. М. Роль ЮНЕСКО в боротьбі з допінгом. *Правова держава*. 2019. Вип. 35 (№9). С. 79-88. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2019.35.181336>

4. Акуленко Т. М. Основні етапи становлення та розвитку міжнародно-правового співробітництва щодо антидопінгової діяльності. *Evropský politický a právní diskurz*. 2019. Vol. 6. Issue 2. S. 53-59.

наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Акуленко Т. М. Організаційно-правовий аспект міжнародно-правового співробітництва щодо антидопінгової діяльності. *Правове життя сучасної України* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 травня 2019 р.). Одеса, 2019. С. 435-437.

2. Акуленко Т. М. Спортивний арбітражний суд у вирішенні спорів щодо вживання допінгу: теоретико-правовий аспект. *Стан та перспективи розвитку юридичної науки* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 6–7 вересня 2019 р.). Дніпро : ГО «Правовий світ», 2019. С. 116-120.

3. Акуленко Т. М. Окремі аспекти правової природи спортивної відповідальності та відповідальності, яка настає за вживання допінгу в міжнародному спортивному праві. *Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права* : матеріали науково-практичної конференції (м. Ужгород, 13-14 вересня 2019 р.). Херсон : «Молодий вчений», 2019. С. 22-25.

4. Акуленко Т. М. Доцільність впровадження спецкурсу «Основи антидопінгового контролю у міжнародному спортивному праві» у системі вищої юридичної освіти України. *Організація навчального процесу для здобувачів юридичної освіти, інноваційні методи навчання у закладах вищої освіти України та ЄС* : науково-педагогічне стажування (Європейський університет Віадрина, м. Франкфурт-на-Одері, Федеративна Республіка Німеччина, 28 жовтня – 6 грудня 2019 р.). Франкфурт-на-Одері, 2019. С. 8–12.

5. Акуленко Т. М. Вирішення спорів щодо вживання допінгу в Спортивному арбітражному суді. *Гілея : науковий вісник*. 2019. Вип. 148 (№ 9). С. 7-11.

Характеристика особистості здобувача. Акуленко Т.М. має вищу юридичну освіту. У 2018 році закінчила Національний університет «Одеська юридична академія», отримала диплом магістра з відзнакою за спеціальністю «Право». З 2018 року працює головним юристом у ТОВ «Юридична компанії «Сфера безпеки бізнесу» та директоркою громадської організації «Мангуст». З 2018 року - аспірантка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія». З 04.06.2020 року – віце-президент Всеукраїнської Федерації пляжної боротьби України. Володіє

українською, російською, англійською та іспанською мовами. Має 9 публікацій з проблематики дисертації.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною науковою мовою, вміло використані спеціальні дефініції. Робота характеризується єдністю змісту, а стиль викладення сприяє доступності розуміння та сприйняття матеріалу. Дисертація Акуленко Тетяни Михайлівни на тему «Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з допінгом у спорті» відповідає спеціальності 293 «Міжнародне право» та вимогам п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, і рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

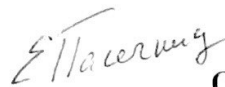
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри міжнародного та
європейського права Національного
університету «Одеська юридична академія»

М. Д. Василенко

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного та
європейського права Національного
університету «Одеська юридична академія»

О. В. Пасечник